

* İNTERNET SÜJELERİ VE CEZAI SORUMLULUKLARI (INTERNET SUBJECTS AND THEIR CRIMINAL RESPONSIBILITIES)

Dr. Yusuf Başlar * **

ÖZ

İnternetin bir sahibinin olmaması ve kendine özgü yapısı internet ortamında gerçekleşen hukuka aykırı eylemlerde sorumluluğun kime ait olduğu sorununun ortaya çıkarmaktadır. Bu durum hukuka aykırı eylemleri gerçekleştiren ancak çoğu zaman kimliklerini gizlemeyi başaran asli faillerin yanı sıra internetin görünen yapısı olan internet sùjelerinin cezai, hukuki ve idari sorumluluk hâllerini de gündeme getirmektedir. Bu çalışma kapsamında internet sùjelerinin cezai sorumlulukları ele alınmıştır. Bu bağlamda 5651 sayılı Kanun'da erişim sağlayıcı, içerik sağlayıcı ve yer sağlayıcı gibi internet sùjelerinin Kanun'da öngörülen yükümlülükleri yerine getirmemeleri durumunda hem cezai hem de idari sorumluluklarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu m. 71/2'de içerik sağlayıcısının cezai sorumluluğunu öngören ayrıksı bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna karşın yine bir internet sùjesi olan toplu kullanım sağlayıcıların 5651 sayılı Kanun'da öngörülen yükümlülükleri yerine getirmemeleri durumunda idari para cezasını gerektiren yaptırımlar düzenlenmiş, suç teşkil eden eylemler ve buna bağlı cezai yaptırımı öngören herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Diğer yandan 5651 sayılı Kanun'da internet servis sağlayıcı ve sunucu gibi internet sùjeleri tanımlanmamış ve bu sùjelerin sorumluluk alanlarından da bahsedilmemiştir. İnternet sùjelerinin cezai sorumluluklarına ilişkin mevzuatta açık bir düzenlemenin olmadığı hâllerde bu sùjelerin suç teşkil eden eylemleri nedeniyle genel hükümler uyarınca cezai sorumlulukları gündeme gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: İnternet, İnternet Sùjeleri, Cezai Sorumluluk, 5651 sayılı Kanun

* Eserin Dergimize geliş tarihi: 15.04.2022. İlk hakem raporu tarihi: 10.06.2022. İkinci hakem raporu tarihi: 19.07.2022. Onaylanma Tarihi: 19.07.2022.

* Starts Editörlük ve Danışmanlık Hizmetleri

** Yazarın ORCID belirleyicisi: 0000-0003-3575-6345.

Eserin Atf Şekli: Yusuf Başlar, "İnternet Sùjeleri Ve Cezai Sorumlulukları", YÜHFD, C.XIX, 2022/2, s.603-633.

ABSTRACT

The fact that nobody owns the Internet and its unique structure reveal the issue of who is responsible for illegal acts that take place on the Internet. This situation brings up the criminal, legal and administrative responsibilities of Internet subjects, the visible structure of the Internet, in addition to the main perpetrators who carry out unlawful acts but often manage to hide their identities. In the scope of the present study, the criminal responsibilities of Internet subjects were discussed. In this context, the Law No. 5651 includes regulations regarding both criminal and administrative responsibilities of Internet subjects including access providers, content providers and hosting providers if they do not fulfill the obligations stipulated in the Law. In addition, Law on Intellectual and Artistic Works m. 71/2, includes an exceptional regulation envisaging the criminal responsibility of the content provider is included. However, when collective use providers, which are also Internet subjects, do not fulfill the obligations stipulated in the Law No. 5651, the sanctions requiring administrative fines have been regulated, whereas there are no regulations for stipulating criminal acts and the related criminal sanction in it. Besides, Internet subjects such as Internet service provider and server were not defined in the Law No. 5651 and also the areas of responsibility of these subjects were not addressed. In cases where there is no clear regulation in the legislation regarding the criminal responsibility of Internet subjects, the criminal responsibility of these subjects due to their criminal acts applies in accordance with the general provisions.

Keywords: *Internet, Internet Subjects, Criminal Responsibility, Law No. 5651*

I. GİRİŞ

Uluslararası alanda kabul görmüş protokoller uyarınca internet bağlantısının sağlanabilmesi ve internet vasıtasıyla yapılabilecek işlemlerin yerine getirilmesini bir kısım unsurlar sağlamaktadır. Sanal âlemi hazırlayan, sunan, girmeye aracılık eden, orada kalınmasını sağlayan ve bir kısım işlemlerin yapılabilmesini olanaklı kılan bu unsurlara internet sùjeleri denilmektedir¹.

İnternetin bir sahibinin bulunmaması ve her parçasının birbirinden bağımsız ve farklı uygulamalarla işlerliğini sürdüren kurumlardan oluşması

¹ **Levent, Kurt**, *Açıklamalı – İctihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005), 47
YÜHFD Cilt: XIX Sayı:2 (2022)

nedeniyle kendisine belirli bir hukuki kişilik verilememekte ve buna bağlı olarak da internet uygulamalarından kaynaklı sorumluluk tek bir kişiye izafe edilememektedir. İnternetin bu belirsiz yapısından dolayı yetkililer internetin görünen yapısı olan internet sùjelerine yönelmektedir².

İnternet üzerinden işlenen suçlar nedeniyle internet sùjelerinin sorumluluklarının nitelendirilmesi ve ne ölçüde sorumlu olacaklarının belirlenmesi gerekmektedir. Suç içerikli yayınlar nedeniyle internet sùjelerinin sorumluluklarına gidilip gidilemeyeceği, gidilecekse hangi şartlar altında bunun gerçekleşeceğini belirlenmesi, bu sùjelerin yerine getirdikleri fonksiyonların doğru biçimde saptanmasıyla mümkün olacaktır³.

İnternette faaliyette bulunan pek çok internet sùjesinden söz etmek mümkündür. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'da erişim sağlayıcı, içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıdan bahsedilmiş, bu internet sùjelerinin tanımları ve sorumlulukları açıkça belirlenmiştir. Bununla birlikte internet servis sağlayıcı (İSS) ve sunucu (server) gibi internet sùjelerinin 5651 sayılı Kanun'da tanımlanmaması ve bu sùjelerin sorumluluk alanlarına değinilmemesi önemli bir eksiklik olarak dikkat çekicidir.

II. İNTERNET SÜJELERİ

A. İnternet Servis Sağlayıcılar

İnternet sanal dünyada insanların birbirleriyle iletişim içerisinde oldukları sınırsız bir iletişim platformudur. Kullanıcıları sanal dünyaya aktararak onların internete bağlanmalarını sağlayan araca ise İSS denilmektedir. İSS'ler olmadan kişiler internete bağlanamazlar. Bu bakımdan İSS'ler internet erişiminde köprü işlevini yerine getirmektedir⁴.

İnternet erişimi telefon hatları vasıtasıyla gerçekleşmektedir. Mevcuttaki telefon hatları üzerinden telekomünikasyon kurumları özel hatları internet erişimi için ayırmaktadır. Data hatları denilen ve yalnızca internet erişimi

² **Zeynep Devran**, "İnternet Servis Sağlayıcılarının Sorumlulukları Nelerdir ve Neler Olmalıdır?", *Bilişim Hukuku* içinde (348-356), drl. Mete Tevetoğlu (İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2006), 348.

³ **Sevil Yıldız**, "Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 17 (2007), 621; **Mine Kaya**, "Almanya'da İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 64, S. 3 (2015), 742.

⁴ **Tamer Soysal**, "İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 61 (2005), 308-309.

amacıyla kullanılan bu hatları telekomünikasyon kurumları İSS'lere tahsis etmektedir. Telekomünikasyon kurumları yalnızca teknik sorumluluğa uymakta iken İSS'lere data hatlarını tahsis etmektedir⁵.

En temel düzeyde bir İSS, son kullanıcılara internet erişimi için bir yol sağlamaktadır. Her ne kadar bir son kullanıcı internete doğrudan erişiyormuş gibi görünse de gerçekte öyle değildir. Son kullanıcının çevrimiçi dünyayla ilk temas noktası, bir İSS'nin sunucu ağıdır. İSS, bir kişinin tüm talimatlarını ve internetle olan etkileşimini bir IP adresiyle tanımlar. Daha sonra veriler, başka bir yerde dağıtım için İSS ağına dolaşır. Bir İSS'nin rolünün diğer tarafı, Web sitelerini İSS'nin ağı içindeki özel sunuculara barındırmasıdır. Bu şu nedenle önemlidir; İSS'ler, hesap sahiplerinin internette ziyaret ettiği hesap bilgileri, dağıtılan veri miktarı, barındırılan Web sitesi tarafından alınan (bu trafiğin nereden geldiği ile birlikte) ve IP adresi gibi son kullanıcılar hakkında büyük miktarda veriye sahiptir. Bir Web sitesindeki belirli kayıtlar veya hesaplarla bağlantılı olan her şey bir İSS'den geçer⁶.

5651 sayılı Kanun'da İSS'nin açık bir tanımı bulunmamaktadır. İSS'ler ile ilgili açık bir tanımlamanın yapılmamış olması internet sükelerinin genel anlamda İSS olarak tanımlanmasına ve özellikle İSS'ler ile erişim sağlayıcılar arasında bir kavram karmaşasının doğmasına neden olmaktadır.

İSS, kendi bilişim sistemlerini kullanıcıların internete erişim sağlayabilmeleri amacıyla bir giriş kapısı olarak hizmete sunan internet sükesidir. İSS, başkası tarafından hazırlanan içeriği kendi sunucularında depolayabilmektedir. Buradan da doğrudan internet bağlantılarını kullanmak suretiyle internet ortamına aktarabilir⁷.

Geniş anlamıyla internet hizmeti sunan herhangi bir oluşuma İSS denilebilir. Buna göre çevirmeli internet erişimi sunan bir işletmeciden, Uluslararası Telekomünikasyon Birliğine (International Telecommunication Union) kadar internet hizmeti sunan her kurum İSS olarak kabul edilebilir. Bir İSS'nin yerine getirmiş olduğu iş kendisine ait bilişim sistemi ve yerel şebekeden kiraladığı hatlar aracılığıyla kullanıcıları yerel ve uluslararası internet omurgalarına taşımak şeklinde özetlenebilir. İSS'lerin kullanıcılara

⁵ **Sevil Yıldız**, "İnternet Servis Sağlayıcılar ve Cezai Sorumlulukları", *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 3 (2002), 169.

⁶ **Melise R. Blakeslee**, *Internet Crimes, Torts and Scams - Investigation and Remedies* (New York: Oxford University Press, 2010), 159.

⁷ **Yıldız**, "İnternet Servis Sağlayıcılar", 169.
YÜHFD Cilt: XIX Sayı:2 (2022)

satmış olduğu bu hizmet internet sektörünün perakende pazarını oluşturmaktadır⁸.

İSS'lerin verdikleri hizmeti farklı ve önemli kılan özellik, İSS'lerin başkalarının hazırlanmış olan içerikleri kendi sunucularında depolayabilme olanağına sahip olması ve depoladıkları bu içerikleri internet bağlantılarını kullanmak suretiyle sanal dünyaya aktarabilme kabiliyetini haiz bulunmasıdır⁹.

Belirtmek gerekir ki aşağıda açıklanacak bazı farklılıklarla birlikte İSS'ler sıkça kullanılan anlamıyla erişim sağlayıcı kavramına karşılık gelmektedir¹⁰. Buna karşın İSS'ler gerçekte erişim sağlayıcılardan farklı bir role sahiptir. İSS'ler bir hukuka aykırılık hâlinde hukuka aykırı verileri bizzat barındırmaktadır. Erişim sağlayıcılar ise hukuka aykırı verilerin faili ile hiçbir hukuksal ilişki içinde değildir. Zira bu failer İSS'lerin müşterisidirler¹¹.

5651 sayılı Kanun'da İSS'lere yönelik herhangi bir tanıma yer verilmediği gibi İSS'lerin idari ya da cezai yükümlülüklerine ilişkin herhangi bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bununla birlikte İSS'lerin genel hükümler uyarınca suç teşkil eden eylemleri nedeniyle cezai sorumlulukları gündeme gelebilecektir.

B. İnternet Erişim Sağlayıcılar

Erişim sağlayıcı; “kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sunan her türlü gerçek ya da tüzel kişileri ifade eder.”¹². Erişim sağlayıcı, internet iletişiminin alt yapı ağını sağlamaktadır¹³. Erişim sağlayıcılar üçüncü kişiler tarafından üretilen verilerin yalnızca birer taşıyıcısıdır. Erişim sağlayıcılar abonelerine sadece internete maddi bir erişim sağlamakla yetinir. Aboneler ise internet üzerinden erişilebilir nitelikteki her çeşit veriyi kabul edip etmemekte serbesttirler¹⁴.

⁸ **Müberra Güngör / Gökhan Evren**, *İnternet Sektörü ve Türkiye İncelemeleri* (Ankara: Telekomünikasyon Kurumu Tarifeler Dairesi Başkanlığı, 2002), 6-7

⁹ **Oğuz Turhan**, “Bilgisayar Ağları ile İlgili Suçlar” (Planlama Uzmanlığı Tezi, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara, 2006), 18.

¹⁰ **Güngör / Evren**, 7.

¹¹ **Zeynel T. Kangal**, “Fransa’da İnternet Yoluyla İşlenen Suçlardan Doğan Ceza Sorumluluğu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 59, S. 1-2 (2001), 235.

¹² 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m. 1-e.

¹³ **Ali Karagülmez**, *Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri*, 3. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011), 452.

¹⁴ **Kangal**, 232-233.

İSS'ler çoğu durumda erişim sağlayıcı kavramına karşılık gelmekle birlikte erişim sağlayıcılar, İSS'de olduğu gibi başkalarına ait bilgileri depolamayıp bir kaç salise içerisinde bilgileri kullanıcıya ulaştırır¹⁵. Bu anlamda çoğu zaman İSS'ler ile aynı anlamda kullanılan erişim sağlayıcılar yalnızca internete erişim sağlamak işlevini gördüklerinden İSS'lerden ayrılmaktadır¹⁶. Bu veriler ışığında bütün İSS'lerin yanı sıra yetkilendirildiği hizmet sunumu çerçevesinde internet erişim hizmeti de sunan işletmeler erişim sağlayıcı sınıfına girmektedir. Hâlihazırda İSS'ler, GSM işletmeleri ve GMPCS işletmelerinin erişim sağlayıcı durumunda oldukları söylenebilir¹⁷.

5651 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 1 fıkrası uyarınca erişim sağlayıcılar yönetmelikle belirlenen esas ve usuller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği biçimde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür. Bunun yanı sıra 5651 sayılı Kanun'un 6. maddesinin 1. fıkrasında erişim sağlayıcıların yükümlülükleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

“MADDE 6- (1) Erişim sağlayıcı;

a) Herhangi bir kullanıcısının yayınladığı hukuka aykırı içerikten, bu Kanun hükümlerine uygun olarak haberdar edilmesi halinde (...) erişimi engellemekle,

b) Sağladığı hizmetlere ilişkin, yönetmelikte belirtilen trafik bilgilerini altı aydan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla,

c) Faaliyetine son vereceği tarihten en az üç ay önce durumu Kuruma¹⁸, içerik sağlayıcılarına ve müşterilerine bildirmek ve trafik bilgilerine ilişkin kayıtları yönetmelikte belirtilen esas ve usullere uygun olarak Kuruma teslim etmekle,

ç) Erişimi engelleme kararı verilen yayınlarla ilgili olarak alternatif erişim yollarını engelleyici tedbirleri almakla,

¹⁵ **Turhan**, 20; Yetim'e göre de internet erişim sağlayıcılar, daha önceleri internet servis sağlayıcılarına verilen ismi ifade etmektedir. Bkz. **Servet Yetim**, *Ceza Muhakemesi Hukuku Kapsamında Sosyal Medyadan Elektronik Delil Toplama ve Değerlendirme (Facebook Örneği)* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016), 64.

¹⁶ **Soysal**, 309; **Yıldız**, “İnternet Servis Sağlayıcılar”, 169-170.

¹⁷ **Yasemin Durnagöl**, “5651 Sayılı Kanun Kapsamında İnternet Aktörlerine Getirilen Yükümlülükler ile İdari ve Cezai Yaptırımlar”, *TAAD*, Y. 2, S. 4 (2011), 383.

¹⁸ Madde hükmünde geçen Kurum ifadesiyle “Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu” kastedilmektedir. Bkz. 5651 sayılı Kanun m. 2/1-1.

d) Kurumun talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim etmekle ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri almakla, yükümlüdür.”

Belirtmek gerekir ki 5651 sayılı Kanun'un 6/A maddesi uyarınca Erişim Sağlayıcıları Birliği kurulmuştur. Buna göre Erişim Sağlayıcıları Birliği 5651 sayılı Kanun'un 8. maddesi kapsamı dışındaki erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasını sağlamakla yükümlüdür. Birlik özel hukuk tüzel kişiliğini haiz olup merkezi Ankara'dır. Birlik, 05.11.2008 tarih ve 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu kapsamında yetkilendirilen tüm İSS'ler ile internet erişim hizmeti veren diğer işletmecilerin katılımıyla oluşan ve koordinasyonu sağlayan bir kuruluştur.

Aşağıda ayrıntısıyla inceleneceği üzere erişim sağlayıcının 5651 sayılı Kanun'da belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesi durumunda cezai sorumluluğu doğacaktır.

C. İnternet İçerik Sağlayıcılar

İnternet içerik sağlayıcılar, internette erişimi mümkün olan herhangi bir Web sitesinin içeriğinin oluşmasına bilgi aktarımı yoluyla katkı sunan kurum, kuruluş ve bireyleri ifade etmektedir. Bu bilgi aktarımı Web sayfası sahibi tarafından aktarım, internet ortamına bilgi yükleme (uploading) gibi farklı yöntem ve biçimlerde gerçekleşebilir¹⁹. İçerik sağlayıcılar çok uluslu şirketler olabileceği gibi bireyler de olabilir. İçerik sağlayıcılar bir Web sayfasına sahip olarak bu yolla internet ortamına belli bir bilgiyi aktarmaktadır²⁰.

5651 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının f bendinde içerik sağlayıcı; *“İnternet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi veya veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişileri ifade eder.”* şeklinde tanımlanmıştır. Yine aynı Kanun'a göre içerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur²¹. E-ticaret siteleri, haber siteleri, sosyal medyada profil açıp yorum yapan ya da paylaşımında bulunanların birer içerik sağlayıcı olduğu söylenebilir²².

Belirtmek gerekir ki internet ortamında bir bilgiyi üreten, değiştiren ve sağlayan aynı kişi olmayabilir. Nitekim bir Web sitesinin sahibi, tasarımını yapanı veya yöneteni ayrı, bu bağlamda bilgileri değiştireni, sağlayanı ya da içeriği üreteni ayrı kişiler olabilir. Hatta günümüzde çoğu zaman bu

¹⁹ Soysal, 309.

²⁰ İpek Sağlam, *Elektronik Sözleşmeler* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2007), 40.

²¹ 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m. 4/1.

²² Ahmet Gül, *Doğrudan – Dolaylı Bilişim Suçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 27.

aktörlerin farklı olduğu da bilinmektedir. Aynı içeriğin birden çok-ortak üretene bile olabilir. Dolayısıyla içerik sağlayıcıya dair hususların daha ayrıntılı ve net olarak mevzuatta yerini bulması daha uygun olacaktır. Bu bağlamda dolaylı içerik sağlayıcı gibi bir süjeden söz etmek de mümkündür²³.

5651 sayılı Kanun'un 3. maddesinin 1. fıkrası uyarınca içerik sağlayıcılar yönetmelikle belirlenen esas ve usuller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği biçimde ve güncel olarak bulundurma yükümlülüğündedir. Bunun yanı sıra içerik sağlayıcı 5651 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 3. fıkrası uyarınca Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunun (BTK) kanunlarla verilen görevlerinin ifası kapsamında; talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde BTK'ya teslim etmekle ve BTK tarafından bildirilen tedbirleri almakla yükümlüdür.

İçerik sağlayıcı 5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi uyarınca verilen içeriğin çıkarılması kararlarını da uygulamak zorundadır. Kanun'da belirtilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda içerik sağlayıcıların cezai sorumluluğu gündeme gelecektir. Ayrıca içerik sağlayıcıların Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) Ek Madde 4 hükmünün 3. fıkrası uyarınca hakkı ihlal edilen hak sahiplerinin öncelikle içerik sağlayıcıya ihlalin durdurulması için başvurması ve üç gün içerisinde bu ihlalin durdurulmaması hâllerinde FSEK'in 71. maddesinin 2. fıkrasında yaptırıma bağlanan ve aşağıda ayrıca ele alınacak olan cezai sorumluluk hâli de söz konusu olacaktır.

D. İnternet Yer Sağlayıcılar

Yer sağlayıcı; *"hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişileri ifade eder."*²⁴. Yer sağlayıcı, internet kullanıcılarına internet ortamına erişim olanağı sunan erişim sağlayıcı olmadığı gibi, internet ortamı üzerinden kullanıcılara sunulan her türlü bilgi ya da veriyi üreten, değiştiren ve sağlayan gerçek veya tüzel kişiler olarak nitelendirilen içerik sağlayıcı da değildir. Yer sağlayıcının tek sorumluluğu, bilgi ya da veriyi internet kullanıcılarına sunmak isteyenlere bu ortamı hazırlamaktır. Yer sağlayıcı, aynen alışveriş merkezinin sahibi ya da işletmecisinde olduğu gibi bu hizmetin karşılığı olarak maktu ya da nispi ücret, masraf veya komisyon bedeli tahsil etmektedir. Bu sebeple, yer

²³ Durnagöl, 414-415.

²⁴ 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun m. 1-m. *YÜHFD Cilt: XIX Sayı:2 (2022)*

sağlayıcının internet ortamında sağlanan içeriklerden dolayı herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır²⁵.

Yer sağlayıcı olarak; hosting firmaları (sunucu barındırma dâhil), kişisel olarak hosting hizmeti veren gerçek kişiler (sunucu barındırma dâhil), başka kullanıcılara yer sağlama hizmeti vermese bile internet ortamındaki kişisel veya kurumsal yayını kendi sisteminde barındıranlar sayılabilir²⁶. Bu bağlamda Facebook, Twitter, Instagram, Youtube, Periscope gibi sosyal ağlar hem içerik hem de yer sağlayıcı konumundadır. Ayrıca sahibinden.com, arabam.com, gittigidiyor.com, mynet.com, milliyet.com da yer sağlayıcılara örnek olarak gösterilebilir²⁷.

Uygulamada büyük yer sağlayıcıların “data center” adı verilen ve sunucuların barındırıldığı sistem odaları bulunmaktadır. Bu merkezlerde kendi yer sağlama sistemlerini barındırmakla birlikte başkalarına kendi sunucularını tahsis etme, sunucularının sadece bir bölümünü tahsis etme, bir sunucu üzerinde bulunan sanal makinalar aracılığıyla fiziksel olmayan sunucuları tahsis etme, müşterilerinin sunucularını barındırma biçiminde de hizmetler verilmektedir. Bu tür hizmetleri alanlar da yine yer sağlayıcı konumunda sayılmaktadır²⁸.

5651 sayılı Kanun’un 3. maddesinin 1. fıkrası uyarınca yer sağlayıcılar da yönetmelikle belirlenen esas ve usuller çerçevesinde tanıtıcı bilgilerini kendilerine ait internet ortamında kullanıcıların ulaşabileceği şekilde ve güncel olarak bulundurmakla yükümlüdür. Bunun yanı sıra 5651 sayılı Kanun’un 5. maddesinde yer sağlayıcıların yükümlülükleri aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir;

“MADDE 5- (1) Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir.

(2) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hukuka aykırı içeriği bu Kanununun 8 inci ve 9 uncu maddelerine göre haberdar edilmesi hâlinde yayından çıkarmakla yükümlüdür.

(3) Yer sağlayıcı, yer sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini bir yıldan az ve iki yıldan fazla olmamak üzere yönetmelikte belirlenecek süre

²⁵ Ersan Şen, “Yer Sağlayıcıların 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Karşısında Hukuki Durumu ve Tüzel Kişi Yer Sağlayıcıların Ceza Sorumluluğu”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4 (2012), 282.

²⁶ Durnagöl, 393.

²⁷ Gül, 28.

²⁸ Durnagöl, 393-394.

kadar saklamakla ve bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdür.

(4) Yer sağlayıcılar, yönetmelikle belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde yaptıkları işin niteliğine göre sınıflandırılabilir ve hak ve yükümlülükleri itibarıyla farklılaştırılabilirler.

(5) Yer sağlayıcı, Kurumun talep ettiği bilgileri talep edilen şekilde Kuruma teslim etmekle ve Kurum tarafından bildirilen tedbirleri almakla yükümlüdür.”

Klasik manada verileri depolamak, muhafaza altına almak ve verilerin güvenliğini sağlamak için ciddi anlamda enerji harcaması, yer ve kaynak tahsisi gerektiğinden daha verimli olan bulut bilişim teknolojileri kullanılmaktadır. Bulut bilişim teknolojilerinde yer sağlayıcılar genellikle ülke sınırları dışındaki teknoloji firmaları olmaktadır. Bu durum ise 5651 sayılı Kanun kapsamında alınan kararların infazının gecikmesine veya yerine getirilememesine neden olabileceği gibi kimi zaman uluslararası düzeyde çıkabilen anlaşmazlıkları da tetiklemektedir²⁹.

Belirtmek gerekir ki yürütülen bir soruşturma ya da kovuşturma kapsamında ülke içerisinde hizmet sunan veya yasal temsilciliği bulunan bir yer sağlayıcıdan (ör: Microsoft Corporation) doğrudan bilgi alınabilmektedir. Buna karşın ülke dışında olan ve yurt dışından hizmet sunan yer sağlayıcılardan bilgi almak için uluslararası adli yardımlaşma prosedürü izlenmelidir³⁰. Aşağıda ayrıntısıyla inceleneceği üzere yer sağlayıcının 5651 sayılı Kanun’da belirtilen yükümlülükleri yerine getirmemesi durumunda cezai sorumluluğu doğacaktır.

E. İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcılar

İnternet toplu kullanım sağlayıcılar ticari olup olmadıklarına göre ikiye ayrılır. Ticari olmayan internet toplu kullanım sağlayıcı 5651 sayılı Kanun’un 2. maddesinin 1. fıkrasının i bendinde *toplular kullanım sağlayıcı* başlığı altında “*kişilere belli bir yerde ve belli bir süre internet ortamı kullanım olanağı sağlayanı ifade eder.*” şeklinde tanımlanmıştır. Benzer bir tanım 11.04.2017 tarihli İnternet Toplu Kullanım Sağlayıcıları Hakkında Yönetmelik’in 3. maddesinin 1. fıkrasının g bendinde de bulunmaktadır.

Bu bağlamda çalışanlarına ya da mensuplarına internet kullanım imkânı sunan işyerleri, kurum ve kuruluşlar, meslek odaları gibi yerler internet toplu kullanım sağlayıcı olarak nitelendirilebilir. Örneğin kendi

²⁹ Yetim, 65-66.

³⁰ Gül, 28.

çalışanlarına erişim sağlayan bir İSS, herhangi bir işyeri ya da kamu kurum ve kuruluşları toplu kullanım sağlayıcıdır³¹.

01.11.2007 tarihli Yönetmeliğin 3. maddesinin 1. fıkrasının 1. bendinde ticari amaçla internet toplu kullanım sağlayıcı; “*İnternet salonu ve benzeri umuma açık yerlerde belirli bir ücret karşılığı internet toplu kullanım sağlayıcılığı hizmeti veren veya bununla beraber bilgisayarlarda bilgi ve beceri artırıcı veya zeka geliştirici nitelikteki oyunların oynatılmasına imkân sağlayan gerçek ve tüzel kişileri ifade eder*” şeklinde tanımlanmıştır³².

5651 sayılı Kanun’da internet toplu kullanım sağlayıcılar bakımından ticari amaçla hareket edip etmemelerine göre farklı sorumluluklar öngörülmüştür. Yukarıdaki tanımın da işaret ettiği üzere; ticari amaçlı internet toplu kullanım sağlayıcılar denildiğinde genelde ilk olarak internet kafeler akla gelmektedir³³. Ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcıların, mahallî mülkî amirden izin belgesi alma yükümlülükleri bulunmaktadır. İzne dair bilgiler otuz gün içerisinde mahallî mülkî amir tarafından Kuruma bildirilir. Bunların denetimi mahallî mülkî amirler tarafından yapılır³⁴. Ticari amaçla olup olmadığına bakılmaksızın tüm internet toplu kullanım sağlayıcılar, konusu suç teşkil eden içeriklere erişimin engellenmesine ve kullanıma dair erişim kayıtlarının tutulması hususunda yönetmelikle belirlenen tedbirleri almakla yükümlüdür. Ayrıca ticari amaçla toplu kullanım sağlayıcılar, ailenin ve çocukların korunması, suçun önlenmesi ve suçluların tespiti kapsamında usul ve esasları yönetmelikte belirlenen tedbirleri de almakla yükümlüdür³⁵.

Belirtmek gerekir ki konusu suç teşkil eden içeriklere erişimin engellenmesine yönelik tedbir alınması yükümlülüğü ile pek çok işyeri, kamu kurum ve kuruluşunun, ilk başta haberleşme hürriyetiyle çelişir gibi görünen, uygun olmayan/faydasız içeriklere yönelik gerçekleştirdikleri filtreleme işlemlerinin yasal bir zemine kavuşturulması sağlanmış olup bu

³¹ Durnagöl, 404.

³² Aynı tanım için bkz. İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik m. 3/1-o.

³³ **Mehmet Bedii Kaya**, *Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternet Erişiminin Engellenmesi* (İstanbul: XII Levha Yayıncılık, 2010), 134; **Murat Volkan Dülger**, *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*, 8. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 706.

³⁴ 5651 Sayılı Kanun m. 7/1.

³⁵ 5651 Sayılı Kanun m. 7/2-3.

işlemlerin internet erişim imkânı sunan ile interneti kullanan arasında bir sözleşmeye bağlanmasının da önü açılmıştır³⁶.

5651 sayılı Kanun gerekçesinde de belirtildiği üzere, Avrupa Konseyi 1999/246 ve 2005/854 sayılı kararları ile üye ülkelerin internetin güvenli kullanılmasının sağlanması amacıyla filtreleme ve bloke etme programları geliştirmeye ve aynı amaç doğrultusunda eğitim ve tanıtım faaliyetlerini yaygınlaştırmaya davet etmektedir. İnternet kafeler gibi toplu kullanım sağlayıcılar, çocuklar da dâhil toplumun her kesimince internete erişim amacıyla yoğun şekilde kullanılmaktadır. Bu nedenle, bu yerler nezdinde alınacak önleyici tedbirler internet ortamında suçla mücadele anlamında önemli bir yer teşkil etmek olup³⁷ internet kafelerde işlenen bilişim suçlarının önlenmesinde de yarar sağlamaktadır³⁸.

Bununla birlikte günümüzde gelinen aşama nazara alındığında neredeyse herkes toplu kullanım sağlayıcı hâlini almıştır. Bu anlamda iki kişinin çalıştığı ofiste, dört kişinin yaşamını sürdürdüğü evde, binden fazla kullanıcının olduğu üniversite veya kullanıcı sayısının binlerle ifade edilebileceği havaalanı gibi tesislerin neredeyse tamamında internete erişim sağlanmakta olup bu sağlayıcılar yasa hükmü uyarınca toplu kullanım sağlayıcı sıfatını kazandığından Kanun'un 7. maddesinde belirtilen yükümlülükler tabi olmaktadır. Bir an için büyük şirketler veya üniversite gibi kurumlar tarafından filtreleme yazılımlarının kullanımının özellikle maddi bakımdan etkili olacağı kabul edilse bile evlerde veya küçük ofislerde ya da iş yerlerinde bunun nasıl uygulanacağı veya bu maddi külfetin altından nasıl kalkılabileceği bilinmemektedir³⁹.

5651 sayılı Kanun'da internet toplu kullanım sağlayıcıların Kanun'da öngörülen yükümlülükleri yerine getirmemeleri durumunda idari para cezasını gerektiren yaptırımlar düzenlenmiş olmakla birlikte spesifik olarak suç teşkil eden eylemler ve buna bağlı cezai yaptırımı öngörülen herhangi bir yasal düzenleme bulunmamaktadır. Bu durumda internet toplu kullanım sağlayıcıların genel hükümler uyarınca suç teşkil eden eylemleri nedeniyle cezai sorumlulukları gündeme gelebilecektir.

³⁶ Durnagöl, 405.

³⁷ Mehmet Bedii Kaya, 134.

³⁸ Şaban Cankat Taşkın, *Bilişim Suçları* (Bursa: Beta Yayıncılık, 2008), 153.

³⁹ Dülger, 708.

F. Sunucu

Ağıdaki istemcilere veri, dosya ve kaynak paylaşımı yapan, genel olarak üstün donanımsal özelliklere sahip bulunan hizmet sağlayıcı bilişim sistemlerine sunucu denir⁴⁰. Bu bağlamda internete bağlı bulunan bilişim sistemlerinden bilgi isteyene istemci, bilgi sunana ise sunucu denilmektedir⁴¹. Bir ana bilgisayar olarak da değerlendirilebilen sunucular bir veya daha fazla ağa bağlanabilen bir cihaz olarak da tanımlanabilir. Bu ağlardan herhangi bir bilgi alabileceği gibi onlara da bilgi gönderebilir⁴². Sunucu aynı zamanda belli bir kapasitesi olan bir program ve dijital bilgilerin saklandığı manyetik bir ortamdır. Adından da anlaşıldığı üzere, sunucu başka bilişim sistemine ya da manyetik ortama hizmet/destek sağlama işlevini yerine getirir⁴³.

Sunucular dijital bilgileri kapasiteleri oranında depo ederek diğer bilişim sistemlerine hizmet sunan bilişim sistemleri veya programlardır. Eğer sunucular aynı zamanda İSS değil ise bir İSS'den destek almaları gerekir. İSS'ler de üstlendikleri hizmetleri ifa edebilmek için sunucuları kullanır. Özel ve kamu kurum ve kuruluşları da kendi yerel sunucularını kurarak kendilerine ait bilgileri saklayabilir. Kendi bilgisayarını sunucu olarak kullanan kişi bu bilgileri internet ortamında kullanabilmek için ya kendisi İSS hizmeti görecektir ya da bir başka İSS'nin hizmetinden yararlanacaktır⁴⁴.

Belirtmek gerekir ki teknolojinin hızla gelişmesi sonucunda kişisel bilişim sistemleri de sunucu bilişim sistemlerine yakın işlem performanslarına sahiptir. Bazı küçük ölçekli ağ yapılarında, donanım olarak sunucu bilişim sistemi teknolojisinde olmamasına rağmen sunucu bilişim sistemi işlevi gören kişisel bilişim sistemleri kullanılabilir⁴⁵.

5651 sayılı Kanun'da sunuculara yönelik herhangi bir tanımlamada bulunulmadığı gibi sunucuların idari ya da cezai yükümlülüklerine ilişkin herhangi bir düzenleme de yer almamaktadır. Bununla birlikte sunucuların

⁴⁰ **Ertan Çelebi**, "Server Nedir?", 2 Mayıs 2021, erişim 27 Temmuz 2021, <https://bilgigram.com/server-nedir/>

⁴¹ **Sefer Oğuz**, *İnternet Alan Adı (Domain Name) Haklarının Korunması*, 3. Baskı (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018), 45.

⁴² **Ömer Bağcı**, "Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından İSS Sorumlulukları", *Bilişim Hukuku* içinde (357-381), drl. Mete Tevetoğlu (İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2006), 361.

⁴³ **Sağlam**, 39; **İbrahim Keskin**, "İnternet Servis Sağlayıcılarının (İSS) Hukuki ve Ceza Sorumluluğu", *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 84, S. 5 (2010), 2940.

⁴⁴ **Soysal**, 309-310; **Habip Oğuz**, "İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması" (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2010), 50.

⁴⁵ **Göksoy**, 32.

genel hükümler uyarınca suç teşkil eden eylemleri nedeniyle cezai sorumlulukları gündeme gelebilecektir.

III. İNTERNET SÜJELERİNİN CEZAI SORUMLULUK HÂLLERİ

Hukuka aykırı bir eylemin yasal sonuçları ele alındığında, genellikle cezai ve hukuki sorumluluk ayırımının yapıldığı görülmektedir. Cezai sorumluluk, yasa tarafından yasaklanan ve bir suç olarak nitelendirilen eylem için yasada öngörülen cezaların verilmesini ifade etmektedir. Hukuki sorumluluk ise genel manada bir kimsenin başkalarının şahsına ya da mallarına yönelik kasıt ya da ihmali davranışları nedeniyle doğan herhangi bir zararı tazmin etme yükümlülüğünü ifade eder. Bununla birlikte her iki sorumluluk türünün bir arada bulunması da söz konusu olabilir. Bu durumda suç eylemlerinde bulunanlar, yalnızca hak ve özgürlüklerini kısıtlayacak olan yaptırımlarla karşı karşıya kalmayacak, aynı zamanda haksız eylemlerinden zarar gören kişilerin maruz kaldığı zararı telafi etmek için parasal bir tazminat da ödeyecektir⁴⁶.

İnternet yoluyla işlenen suçlar ve bu suçlar nedeniyle kimlerin sorumlu tutulacağı hususu, tüm dünyada sürekli yinelenen ve teknolojinin ilerlemesiyle beraber yeni cevaplar aranan bir soru olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴⁷ İnternet sükjelerinin cezai sorumluluk hâllerinin belirlenmesi internetin gelişimini devam ettirmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca bu sorumluluk durumunun belirlenmesi internetin hukuk dışı, kendi başına buyruk bir alan olmadığına da göstergesi niteliğindedir⁴⁸.

Bir kitle iletişim ve haberleşme aracı olan internetin düzenlenmesi gerekliliği, internet üzerinden işlenen hukuka aykırı eylemlerin engellenebilmesi ve genel anlamda internet aracılığıyla faaliyet gösteren kişilere ilişkin sorumluluk rejiminin tespiti noktasında ortaya çıkmaktadır. Bir Web sayfasının internet aracılığıyla sunulması ve bu sayfaya erişim sağlama örneğinde olduğu gibi bu tür bir faaliyetin birden çok kişinin

⁴⁶ **Claudio Ruiz Gallardo / J. Carlos Lara Gálvez**, “Liability of Internet Service Providers (ISPs) and the Exercise of Freedom of Expression in Latin America”, 4-5, accessed July 14, 2020, [https://www.palermo.edu/cele/pdf/english/Internet-Free-of-Censorship/02-](https://www.palermo.edu/cele/pdf/english/Internet-Free-of-Censorship/02-Liability_Internet_Service_Providers_exercise_freedom_expression_Latin_America_Ruiz_Gallardo_Lara_Galvez.pdf)

[Liability_Internet_Service_Providers_exercise_freedom_expression_Latin_America_Ruiz_Gallardo_Lara_Galvez.pdf](https://www.palermo.edu/cele/pdf/english/Internet-Free-of-Censorship/02-Liability_Internet_Service_Providers_exercise_freedom_expression_Latin_America_Ruiz_Gallardo_Lara_Galvez.pdf)

⁴⁷ **Barış Erman**, “Alman Hukukunda İnternette Kaynaklanan Ceza Sorumluluğu”, *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 59, S. 1-2 (2001), 203.

⁴⁸ **Soysal**, 338.

katkısıyla gerçekleşebilmesi, internet sùjelerinin sorumluluklarının düzenlenmesi neticesini doğurmuştur. Bununla birlikte başkasına ait içeriğin internet aracılığıyla erişilebilir kılınmasını ya da bu içeriğe erişilebilmesini sağlayan kişilerin sorumlu olup olmayacağı hususu tartışma konusu olmaktadır⁴⁹.

Ceza hukukunda esas olan, bir kimsenin bizzat gerçekleştirmiş olduğu eylem nedeniyle sorumlu tutulmasıdır. Bununla birlikte sosyal hayatın getirdiği birliktelik uyarınca ceza yasalarında bir bireyin, içerisinde bulunduğu topluluğun diğeri bir üyesinin gerçekleştirdiği eylem nedeniyle ortaya çıkan suçtan sorumlu tutulduğu hâller düzenlenmiştir. Kişilerin bireysel eylemleri nedeniyle sorumlu olmaları esasının istisnalarını oluşturan bu durumların genişletilmesi, bireysel özgürlüklerin ciddi biçimde sınırlandırılmasına sebep olacağından bu yapılırken oldukça titiz davranılmalıdır⁵⁰. Gerçekten de ceza hukuku, özgürlükleri kısıtlayan bir hukuk dalı olması sebebiyle internet hukukuna dair cezai müeyyideler özgürlüklere olabildiğince az müdahale edecek şekilde belirlenmelidir. İnternet, bir yandan tanımı bilinen, klasik hâle gelmiş suç türlerinin meydana gelmesine elverişli bir ortam sağlarken, gerçekleşmesine imkân tanıdığı bazı fiiller bakımından da yeni suç türleri oluşturmaktadır. Bu tür eylemlerde, internet bir suçun gerçekleşmesinde bir araç veya aracı konumdadır⁵¹.

Genellikle şirket bünyesinde kurulan ve faaliyet gösteren internet sùjelerinin tüzel kişiliğe sahip olmalarından dolayı, Türk Ceza Kanunu'nun (TCK) 20/2 maddesi uyarınca, bazı güvenlik tedbirleri hariç olmak üzere, ceza sorumlulukları bulunmadığından, şirket yetkililerinin sorumlulukları gündeme gelmektedir⁵². Bu bağlamda internet sùjelerinin cezai sorumluluğunun değerlendirilmesinde ikili bir ayrıma gitmekte yarar bulunmaktadır. Bunlardan ilki bir internet sùjesinin gerçekleşen suç fiilini bizzat gerçekleştirmesi ya da bu suçlara iştirak etmesi durumunda genel hükümler uyarınca cezai sorumluluğunun gündeme gelmesidir. İkinci

⁴⁹ **Muammer Ketizmen**, *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları* (Ankara: Adalet Yayınevi, 2008), 25.

⁵⁰ **Özgür Uçkan / Yasin Beceni**, "Bilişim-İletişim Teknolojileri ve Ceza Hukuku", *İnternet ve Hukuk* içinde (363-430), drl. Yeşim M. Atamer (İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004), 410.

⁵¹ **Keskin**, 2961.

⁵² **Şen**, 281.

durum ise mevzuatta belirtilen yükümlülüklerin ihlali durumunda ilgili internet sűjesi için spesifik olarak öngörülen cezai sorumluluk hâlidir⁵³.

Belirtmek gerekir ki internetin diğer yazılı, görsel ve işitsel basın araçlarındaki esaslar çerçevesinde düzenlenmesi ve üçüncü kişiler bakımından bu mecralarda öngörülen sorumluluk rejimlerinin tatbik edilmesi pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Klasik basın yayın araçlarına nazaran çok daha hızlı tepki verebilme kabiliyeti, işleyiş mekanizmasındaki farklılık ve çeşitlilik, internetin mevcut yasalar dâhilinde var olan kurumlar ve sorumluluklar rejimleriyle uyum gösterememesine neden olmaktadır. Bu noktada internetteki mevcut yapıların teknik anlamda nasıl işlediğini açık bir şekilde ortaya koyup sorumluluk sahibi olan sűjelerin objektif kriterler göz önüne alınarak tespiti ve üçüncü kişilerin sorumluluklarına neden olacak eylemlerde bu kişilerin iştirak iradesinin hiçbir şüpheye mahal bırakmayacak şekilde ortaya konulması gerekmektedir. Üçüncü kişilerin suç teşkil eden eyleme yönelik iştirak iradesinin açık bir şekilde ortaya konulmadığı hâllerde bu kişilerin cezalandırılmasından kaçınılmalıdır⁵⁴.

Diđer yandan internet sűjelerinin bir kamu kurumu tarafından verilen izne istinaden faaliyette bulunan özel hukuk tüzel kişileri oldukları nazara alındığında organ ya da temsilcilerinin eylemleri sebebiyle ceza sorumluluklarının tespiti açısından TCK'nın 60. madde hükmü dikkate alınmalıdır. Özel hukuk tüzel kişisinin organ ya da temsilcilerinin iştirakiyle ve bu iznin verdiği yetkinin suiistimali sonucunda tüzel kişi yararına gerçekleştirilen kasıtlı suçlardan mahkûmiyet durumunda, iznin iptaline karar verilmelidir⁵⁵.

Çalışmamızın bu aşamasında yukarıda tanımları yapılan internet sűjelerinin gerek suç unsuru eylemi bizzat ya da iştirak hâlinde işlemesi neticesinde genel hükümler uyarınca doğan gerekse mevzuatta bulunan özel düzenlemeler nedeniyle doğrudan karşı karşıya kaldıkları cezai sorumlulukları ele alınacaktır.

A. Genel Hükümler Uyarınca Oluşan Cezai Sorumluluk Hâlleri

Özel hukuk tüzel kişisi olan internet sűjelerinin temsilcileri tarafından gerçekleştirilen kimi eylemlerin ceza mevzuatında karşılığı bulunan bazı suçlara temas etmesi mümkündür. Bu hâllerde meydana gelen suçlar

⁵³ Yusuf Başlar, *Ceza Muhakemesinde IP Adresinin İspat Değeri*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2022, 90.

⁵⁴ Uçkan / Beceni, 410.

⁵⁵ Keskin, 2964.

bakımından söz konusu kişilerin genel hükümler uyarınca cezai sorumluluğu gündeme gelecektir.

Bu bağlamda kişilerin e-posta kullanımından kaynaklanan suç fiillerinde ortaya çıkan cezai sorumluluğunun e-postayı hazırlayan ve gönderen kişilere ait olacağı açıktır. Buna karşın e-posta hizmetlerinin İSS'ler tarafından sağlanan hosting hizmetleri ile gerçekleştiği dikkate alındığında⁵⁶ e-posta sahibinin izni alınmadan, kişisel bilgilerinin yetkili makamlar haricinde, üçüncü kişilere verilmesi veya kullanılması hâlinde İSS'lerin cezai sorumluluğu doğacaktır. Diğer taraftan İSS'nin gönderilen bir e-postanın içeriğini kontrol etmesi, denetlemesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 8. ve Anayasa'nın 20. maddeleri uyarınca özel hayatın gizliliğinin ihlali, TCK'nın 132 vd. maddeleri bağlamında ise özel hayata ve hayatın gizli alanına karşı suçlar kapsamında değerlendirilebilecektir⁵⁷.

İnternetteki suç teşkil eden verilerden erişim sağlayıcıların sorumluluğu suçun faili ile iştiraki açısından genel hükümler uyarınca söz konusu olabilir. Bir suça maddi iştirakin söz konusu olabilmesi için ise olumlu bir hareketin erişim sağlayıcıya isnat edilmesi gerekmektedir. Bununla birlikte göz ardı edilmemesi gereken husus erişim sağlayıcının bağlantıyı suçun failinin kullanımına sunmamasıdır. Bunun aksine erişim sağlayıcı bu bağlantıyı kendi abonelerinin hizmetine sunar. Erişim sağlayıcı aboneli olmayan suç faili ile fiili ya da hukuki bir ilişkiye girmemektedir. Bu nedenle erişim sağlayıcılar, eylemi ortaya çıktığı ana kadar haberdar olmadıkları bir suçun işlenmesine herhangi bir yardımda buldukları gerekçesiyle sorumlu tutulamaz⁵⁸.

İçerik sağlayıcı, internet yayınının içeriğini hazırlayan ve bilgiyi bizzat üretendir. İçerik sağlayıcının belirli bir içeriğin hazırlayanı ya da üretene olması cihetiyle kendi eyleminden sorumlu tutulması kaçınılmaz bir durumdur. Nitekim 5651 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrasında da belirtildiği üzere içerik sağlayıcı, internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumludur. Bu anlamda suç unsuru taşıyan bir internet yayınında suç unsuru teşkil eden içeriği bizzat hazırlayan ya da üreten içerik sağlayıcı genel hükümler uyarınca sorumlu olacaktır.

Yukarıda belirtilen ve içerik sağlayıcının genel sorumluluğunu düzenleyen madde hükmü uyarınca içerik sağlayıcı olan asıl failin yanı sıra içeriğin yayına hazırlanmasını ve yayına konulmasını sağlayan kişilerin (ağ

⁵⁶ Soysal, 321.

⁵⁷ Keskin, 2937-2938.

⁵⁸ Kangal, 233.

yöneticisi, editör vb.) internet yayınının içeriğinden dolayı iştirak hükümleri uyarınca cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır⁵⁹. Belirtmek gerekir ki Basın Kanunu'nun 2. maddesinin 1. fıkrasının 1 bendinde tanımlanan “eser sahibi” ile internet hukuku kapsamında “içerik sağlayıcı” benzer nitelik ve özellikleri haizdir. Bu bakımdan içerik sağlayıcıların suç oluşturan içerik sebebiyle yani kendi eylemleri dolayısıyla ceza sorumluluklarının olması ceza hukuku ilkelerine uygundur⁶⁰.

Bununla birlikte 5651 sayılı Kanun'da içerik sağlayıcı için yapılan tanım ve aynı Kanun'un 4. maddesinin 1. fıkrası uyarınca içerik sağlayıcının internet ortamında kullanıma sunduğu her türlü içerikten sorumlu tutulması, bu hükmün içerik sağlayıcılar bakımından objektif sorumluluğu doğuracak nitelikte olduğu ve 5651 sayılı Kanun'un amaç ve kapsamıyla bağdaşmadığı gerekçesiyle öğretilen eleştirilmiştir⁶¹.

Belirtmek gerekir ki 5651 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 2. fıkrası uyarınca içerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten doğrudan sorumlu değildir. Ancak sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli olması durumunda yine genel hükümler uyarınca sorumlu tutulacaktır. Buna göre 5651 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 1. ve 2. fıkra hükümleri birlikte değerlendirildiğinde içerik sağlayıcının, bağlantı sağladığı başkasına ait içerikten doğrudan sorumlu olmaması karşısında genel sorumluluğu düzenleyen 1. fıkra hükmünün “objektif sorumluluk” öngören bir düzenleme olmadığı kanaatindeyiz.

5651 sayılı Kanun'un 4. maddesinin 2. fıkrasında sorumluluğun doğmasını belirleyen temel faktörün bağlantılı içeriğin sunuş biçimi olduğu görülmektedir. Şayet sunuş biçiminden bağlantı sağlanan içeriğin benimsendiği ya da kullanıcıların bu içeriğe ulaşmasının amaçlandığı açıkça belli oluyorsa içerik sağlayıcı bu tür içerikten genel hükümler uyarınca sorumlu tutulacaktır⁶².

İçerik sağlayıcının bağlantıyı sağlamadan önceki açıklamalarıyla bağlantı sağladığı içeriği benimsediğinin anlaşılması, ilgili bağlantının sağlanması, internet sitesine girilmesi doğrultusunda sözlü ya da görsel faaliyette bulunulması ya da reklam yapılması durumlarında içerik sağlayıcının madde

⁵⁹ Kangal, 231.

⁶⁰ Kayıhan İçel, “Türkiye’de İnternet Ortamında İşlenen Suçlardan ve Kabahatlerden Sorumluluğun Genel Esasları - Erişimin Engellenmesi – İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Cevap Hakkı”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 8, S. 16 (2009), 19.

⁶¹ Mehmet Bedii Kaya, 128.

⁶² Mehmet Bedii Kaya, 128.

hükmünde belirtilen “sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli” olduğu değerlendirilmesi yapılabilecektir⁶³. Yine bir Web sayfasında herkes tarafından ilk bakışta görülebilen, girmesi için teşvik edici renk, ışıklandırma vb. dikkat çekici şekilde verilen bağlantılar da bu kapsamda değerlendirilebilir. Özellikle çocuklar için hazırlanan ve bir tıklama ile onları amaç dışı ve sakıncalı internet sitelerine yönlendiren bağlantılara da dikkat edilmesi gerekmektedir⁶⁴. Bu gibi durumlarda TCK’nın 37-39 maddeleri uyarınca genel hükümlere göre içerik sağlayıcının söz konusu suça iştirak ettiğinden bahsedilebilir. Aksi durumda içerik sağlayıcının yalnızca başkasına ait içeriğin bulunduğu Web sitesine bağlantı sağlaması nedeniyle suç oluşturan eyleme iştirak ettiği ileri sürülemeyecektir⁶⁵.

Yukarıda belirtilen madde hükmünde geçtiği üzere, bağlantı sağladığı içeriği benimseyip benimsemediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçlayıp amaçlamadığı hususu tartışmaya açık olmakla beraber, bu konunun ilgili mercilerin takdirine bırakılmış olması yerindedir. Zira internet birbirine verilen bağlantılar sayesinde oldukça büyük ve dinamik bir yapıya sahiptir. İnternetin bu özelliği içeriğe erişimi kolaylaştırdığı gibi suç içeren yayınlara erişimi de kolaylaştırmış olup bu konuda yasa koyucunun önleyici bir tedbir aldığı görülmektedir. Yasa koyucu burada verilen bağlantılardaki içeriğin her an değişebileceğini öngörmüş ve içerik sağlayıcıyı verdiği bağlantılar nedeniyle sorumlu tutmamıştır. Bununla birlikte ön plana çıkartılan bir bağlantıdaki içerikten haberdar olunması tabii bir beklentidir. Yasa kapsamında bu yükümlülüğe dair herhangi bir yaptırım belirlenmemiş olup yasalarda öngörülen genel hükümler uyarınca yaptırım uygulanabilecektir⁶⁶.

Bununla beraber Kanun’un 4. maddesinin 2. fıkrasında geçen “benimseme ve ulaşmayı amaçlama” hususlarında yasa uygulayıcılarının işini kolaylaştırmak için belli ölçütler konulması da yerinde olacaktır. Buna göre; bir içerik sağlayıcının ücret ödeyerek kendi bağlantısının üst sıralarda görülmesini sağlaması; buna karşın içeriğin hukuka aykırı olması durumunda sözleşme uyarınca bu bağlantıya ulaşılmasını sağlayan arama motorunun bundan sorumlu olmayacağı meselesi tartışmalara neden

⁶³ **Necati Meran**, “İnternet Yoluyla İşlenen Suçlarda Erişimin Engellenmesi ve İçeriğin Yayından Kaldırılması”, *Terazi Hukuk Dergisi*, Y. 5, S. 47 (2010), 118.

⁶⁴ **Durnagöl**, 401.

⁶⁵ **Meran**, 118.

⁶⁶ **Durnagöl**, 401-402.

olmaktadır. Benzer güncel bir durum Web 2.0 teknolojisinin⁶⁷ kullanımında yaşanmaktadır. Zira bu sitelerin kullanıldığı teknoloji, içeriğin internet ortamında çok hızlı biçimde yayılmasını sağlamaktadır. Bu şekilde yayılan bir içeriğin suç unsuru içermesi hâlinde her bir Web sitesinin ayrı ayrı değerlendirilmesi ve içerik sağlayıcının sunuş biçimi değerlendirilerek sorumluluğun tayini gerekecektir. Web 2.0 teknolojisinin son derece yaygın kullanımı nazara alındığında kimi hâllerde bir içerik nedeniyle pek çok kişinin suça iştiraktan sorumlu tutulmasına neden olabilecektir. Bu bakımdan mevcut yasa hükmünün teknolojideki gelişmeler ve verilen örnekler de dikkate alınarak yeniden düzenlenmesinde fayda bulunmakta olup bu durum şüphesiz yasa uygulayıcılarının da işini kolaylaştırıcaktır⁶⁸.

İSS'ler kendilerinin hazırlayıp sundukları içerikler açısından içerik sunucu olarak kabul edileceklerinden bu içeriklerin suç unsuru teşkil edebilecek bilgiler içermesi durumunda İSS sıfatıyla değil, içerik sunucu olarak genel hükümlere göre cezai sorumluluğa sahiptir. Buna karşın İSS'lerin içerik sağlayıcı fonksiyonuna sahip olmadığı ve suç unsuru teşkil eden içeriklerin varlığı hâlinde, suç unsuru içeriklerden haberdar olmayan İSS'lerin genel hükümler uyarınca sorumluluğundan söz edilemez. Zira içerik sağlayıcı kendi bilgilerinin İSS aracılığıyla internet kullanıcılarının kullanımına sunmaktadır. Bu anlamda İSS, içerik sağlayıcıların her birine özgü bir alan açmaktadır. İçerik sağlayıcı kendisine ait parola ile doğrudan doğruya bu alana girerek istediği bilgileri İSS'nin bilgisi olmaksızın değiştirebilir, silebilir veya bunlara eklemeler yapabilir. Bu bakımdan İSS'nin içerik sağlayıcı ile sözleşmeye dayalı bir ilişkiye girmesi ve ona bir alan açması bu içerik sağlayıcı tarafından işlenmiş olan suçlara iştirak ettiği sonucunu doğurmaz⁶⁹.

⁶⁷ Kullanıcıların, internet sitesinde bulunan içeriği oluşturduğu, yani bilgi ve verileri kendilerinin üretebildiği ya da değiştirebildiği web 2.0 internet siteleri de içerik sağlayıcı olarak kabul edilmektedir. Bu tür internet siteleri, kullanıcılara, sitedeki içeriği üretme ve/veya değiştirme olanağı tanıyarak bilgi ve veri sağlamaktadır. Söz konusu bilgi ve veriler, bizzat site kullanıcıları tarafından üretilse ya da değiştirilse de bu bilgi ve verilerin üretilerek ya da değiştirilerek internet ortamı üzerinden diğer kullanıcılara sunulması içerik sağlayıcı tarafından gerçekleştirilmektedir. Bkz. **Serhat Koç / Selva Kaynak**, “Bilişim Suçları Bağlamında Yeni Medya Olarak İnternet ve Kişisel Güvenlik”, *Akademik Bilişim '10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri* içinde (71-78), C. 1, ed. Mustafa Akgün / Athem Derman / Ufuk Çağlayan / Attila Özgüt / Tuğrul Yılmaz (Muğla Üniversitesi, Muğla, 10-12 Şubat 2010), 75-76.

⁶⁸ **Dülger**, 697-698; **Mehmet Bedii Kaya**, 129-130.

⁶⁹ **Kangal**, 235-237; **Hasan Sınar**, *İnternet ve Ceza Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınları, 2001), 88.

5651 sayılı Kanun'da İSS'ler için yükümlülük ve cezai sorumluluk durumunu öngören özel hükümler bulunmamaktadır. Bu nedenle İSS'ler kendi denetimleri altındaki bölgelerde gerçekleşen hukuk ihlallerine ne şekilde müdahale etmeleri gerektiğini bilememekte ve somut olayın özelliğine göre müdahale edememelerinden ötürü asıl failin eylemlerine iştirak ettikleri gerekçesiyle sorumlu tutulabilmektedir⁷⁰. Bu nedenle 5651 sayılı Kanun'da İSS'lerin yükümlülüklerinin ve cezai sorumluluklarının açıkça öngörüldüğü düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

5651 sayılı Kanun'da İSS'ler için cezai sorumluluğu öngören özel hükümler bulunmamakta ise de aşağıda incelenecek olan içerik ve erişim sağlayıcılar için düzenlenen cezai hükümler içerik ve erişim sağlayıcı işlevine sahip İSS'ler için de geçerlidir. Bu durumda İSS'ler içerik ve erişim sağlayıcı sıfatıyla cezai sorumlulukla karşı karşıya kalacaktır.

Son olarak değinmek gerekir ki bir internet sűjesi olan sunucunun ne tanımına ne de cezai sorumluluđuna iliřkin olarak mevzuatta herhangi bir yasal dűzenleme bulunmamaktadır. Bu bakımdan sunucuların cezai sorumluluđu genel hűkűmler uyarınca gerçektelecektir. Diđer yandan her ne kadar 5651 sayılı Kanun'da internet toplu kullanım sađlayıcıların yasada ۆngörűlen yükűmlűlűkleri yerine getirmemesi nedeniyle haklarında idari yaptırım hűkűmleri ۆngörűlműş ise de suç teřkil eden eylemler ve buna bađlı cezai yaptırımı ۆngören herhangi bir dűzenlemeye yer verilmesi cihetiyle bu sűjeler bakımdan da cezai sorumluluk durumu genel hűkűmler uyarınca belirlenecektir.

B. Mevzuatta Dűzenlenen Cezai Sorumluluk Hűlleri

İnternet sűjelerinin suç fiilini bizzat iřlememesi ya da iřtirak durumunun söz konusu olmaması hűlinde ۆzel yasalarda kendilerine yüklenen yükűmlűlűklerin var olup olmadıđına bakmak gerekmektedir. 5651 sayılı Kanun'da ya da FSEK'te ۆngörűlen kimi hűkűmler bazı internet sűjelerinin kendilerine yüklenen yükűmlűlűkleri yerine getirmemeleri hűlinde cezai müeyyideyi ۆngormektedir.

1. Koruma Tedbiri Olarak Verilen İçeriğin Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi Kararının Gereğini Yerine Getirmeme

29.07.2020 tarih ve 7253 sayılı Kanunla 5651 sayılı Kanun'da bazı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerden biri de Kanun'un 8. maddesinde dűzenlenen "erişimin engellenmesi" koruma tedbirinin yerine getirilmesine ilişkin dűzenlemeye "içeriğin çıkarılması" koruma tedbirinin de eklenmesidir. Bu madde metninde daha ۆnce "erişimin engellenmesi"

⁷⁰ Erman, 224.

koruma tedbirinin gereğini yerine getirmeyen yer ve erişim sağlayıcının cezai sorumluluğunun yanı sıra “içeriğin çıkarılması” koruma tedbirinin gereğini yerine getirmeyen içerik sağlayıcı açısından da aynı cezai sorumluluk öngörülmüştür.

Yukarıda da değinildiği üzere içerik sağlayıcı, bağlantı sağladığı başka bir kimseye ait içerikten sorumlu olmayıp ancak sunuş biçiminden, bağlantı sağladığı içeriği benimsediği ve kullanıcının söz konusu içeriğe ulaşmasını amaçladığı açıkça belli ise genel hükümlere göre sorumlu olacaktır. Diğer yandan bir yer sağlayıcının, yer sağladığı içeriği kontrol etmek ya da hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmak gibi bir yükümlülüğü yoktur. Bu nedenle yer sağlayıcının, yer sağladığı hukuka aykırı içerik nedeniyle doğrudan sorumluluğu bulunmamaktadır. Benzer şekilde bir erişim sağlayıcı da herhangi bir kullanıcısının yayımladığı hukuka aykırı içerik nedeniyle doğrudan sorumlu değildir. Bununla birlikte gerek içerik sağlayıcı gerek yer sağlayıcı gerekse erişim sağlayıcı, koruma tedbiri olarak verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi koruma tedbirinin gereğini yerine getirmemesi durumunda cezai sorumlulukla karşı karşıya kalmaktadır.

5651 sayılı Kanun’un 2/1-ö maddesi uyarınca içeriğin yayından çıkarılması, içerik ya da yer sağlayıcılar tarafından içeriğin sunuculardan veya barındırılan içerikten çıkarılması anlamına gelmektedir. Aynı Kanun’un 2/1-o maddesi uyarınca erişimin engellenmesi ise alan adından erişimin engellenmesi, IP adresinden erişimin engellenmesi, içeriğe (URL) erişimin engellenmesi ve benzeri yöntemler kullanılarak erişimin engellenmesini ifade etmektedir. Koruma tedbiri olarak verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararına ilişkin usul 5651 sayılı Kanun’un 8. maddesinde açıklanmıştır.

Buna göre internet ortamında yapılan ve içeriği 5651 sayılı Kanun’un 8/1-a, b ve c bentlerinde yazılı suçları oluşturduğuna yönelik yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebilmektedir. İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, soruşturma evresinde hâkim ve gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhuriyet savcısı tarafından verilebilir. Cumhuriyet savcısı tarafından verilen karar yirmi dört saat içerisinde hâkimin onayına sunulmalı ve hâkim, kararını en geç yirmi dört saat içerisinde vermelidir. Bu süre içinde kararın onaylanmaması durumunda tedbir, Cumhuriyet savcısı tarafından derhâl kaldırılır.

Hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının birer örneği, gereği yerine

getirmek amacıyla BTK'ya gönderilir. İçeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği, derhâl ve en geç kararın bildirilmesi anından itibaren dört saat içerisinde yerine getirilir.

5651 sayılı Kanun'un 8. maddesinin 10. fıkrası uyarınca yukarıda usulü açıklanan ve koruma tedbiri niteliğinde verilmiş olan içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereğini yapmayan içerik, yer veya erişim sağlayıcıların sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması hâlinde, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

2. Suç Faillerine Ulaşmak İçin Gerekli Bilgileri Verme Yükümlülüğüne Uymama

5651 sayılı Kanun'a 27.03.2015 tarih ve 6639 sayılı Kanunla eklenen 8/A maddesi uyarınca yaşam hakkı ile kişilerin can ve mal güvenliğinin korunması, millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi ya da genel sağlığın korunması nedenlerinden bir veya birkaçına bağlı olarak hâkim veya gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde BTK Başkanı tarafından internet ortamında yer alan yayına ilişkin olarak içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı verilebilecektir. Ancak BTK Başkanı'nın bu kararı alabilmesi öncelikle Cumhurbaşkanlığının veya millî güvenlik ve kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi veya genel sağlığın korunması ile ilgili bakanlıkların talebi şartına bağlanmıştır. BTK Başkanı tarafından verilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararı, yine Başkan tarafından, yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulmalıdır. Hâkim, kararını kırk sekiz saat içerisinde açıklar; aksi hâlde, karar kendiliğinden kalkar.

Belirtmek gerekir ki Kanun'un 8/A maddesi uyarınca gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde Cumhurbaşkanlığı ve ilgili bakanlıkların talebi üzerine BTK Başkanı'na içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararını alma yetkisinin tanınması siyasi iradenin internet üzerinde ölçsüz bir kontrol sağlamasına imkân tanımaktadır. BTK Başkanı tarafından verilen kararın yirmi dört saat içinde sulh ceza hâkiminin onayına sunulması zorunluluğu da bu durumu değiştirmemektedir.

5651 sayılı Kanun'un 8/A maddesi kapsamındaki suça konu internet içeriklerini oluşturan ve yayanlar hakkında BTK Başkanı tarafından, Cumhuriyet başsavcılığına suç duyurusunda bulunulacaktır. Bu suçların faillerine ulaşmak için gerekli olan bilgiler içerik, yer ve erişim sağlayıcılar tarafından hâkim kararı üzerine adli mercilere verilmek zorundadır. Bu bağlamda Kanun'un 8/A maddesinin 4. fıkrası uyarınca BTK tarafından istenen bu bilgileri verme yükümlülüğünü yerine getirmeyen içerik, yer ve

erişim sağlayıcıların sorumluları, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmaması hâlinde, üç bin günden on bin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

3. İçeriğin Yayından Çıkarılması veya Erişimin Engellenmesi Kararını Yerine Getirmeme

5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde internet ortamında yapılan yayın içeriğinden dolayı kişilik haklarının ihlal edilmesi durumunda ihlale uğrayanların talebi üzerine sulh ceza hâkimi tarafından içeriğin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilebileceği hükme bağlanmıştır. Kanun hükmü uyarınca hâkim, bu madde kapsamında vereceği erişimin engellenmesi kararlarını esas olarak, yalnızca kişilik hakkının ihlalinin gerçekleştiği yayın, kısım, bölüm ile ilgili olarak (URL, vb. şeklinde) içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle vermelidir. Ancak hâkim, URL adresi belirtilerek içeriğe erişimin engellenmesi yöntemiyle ihlalin engellenemeyeceği kanaatine varması durumunda, gerekçesini de belirtmek suretiyle internet sitesindeki tüm yayına yönelik olarak erişimin engellenmesine de karar verebilir.

Sulh ceza hâkimi tarafından verilen söz konusu içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararları doğrudan Erişim Sağlayıcıları Birliğine gönderilir. Birlik tarafından ilgili içerik ve yer sağlayıcılar ile erişim sağlayıcıya iletilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği derhâl, en geç dört saat içinde ilgili içerik ve yer sağlayıcılar ile erişim sağlayıcı tarafından yerine getirilir. Sulh ceza hâkiminin kararını madde hükmünde belirtilen şartlara uygun olarak ve süresinde uygulamayan içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları, beş yüz günden üç bin güne kadar adli para cezasıyla cezalandırılır.

Belirtmek gerekir ki 29.07.2020 tarih ve 7253 sayılı Kanunla 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesinde yapılan değişiklikte internet ortamında yapılan yayın içeriği sebebiyle kişilik hakları ihlal edilen kişilerin sulh ceza hâkimine talepte bulunması hâlinde daha önce yasa kapsamında var olan erişimin engellenmesi koruma tedbirinin yanı sıra içeriğin çıkarılması tedbiri de öngörülmüştür. Hakları ihlal olanlar, değişiklik öncesi dönemde, içeriğin çıkarılması için yalnızca içerik sağlayıcıya, buna ulaşamamaları hâlinde ise yer sağlayıcıya başvurarak uyarı yöntemiyle içeriğin yayından çıkarılmasını isteme hakkına sahipti. Ancak sulh ceza hâkiminden içeriğin çıkarılması istenemiyor yalnızca erişimin engellenmesi talep edilebiliyordu.

Diğer yandan yasa değişikliğinden önceki düzenlemede erişimin engellenmesi kararını yerine getirmede tek yükümlülük erişim sağlayıcıya ait iken yeni düzenleme ile içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin

engellenmesi kararını yerine getirmekle içerik ve yer sağlayıcılar ile erişim sağlayıcı yükümlüdür. Bu değişikliklerle bağlantılı olarak madde metninde yapılan düzenleme ile eskiden tedbire uymayanlar için kullanılan “*sorumlu kişi*” ibaresi yerine “*içerik, yer ve erişim sağlayıcıların sorumluları*” ibaresi getirilerek sorumluluk durumu da netleştirilmiştir.

4.FSEK’in Ek Madde 4 Hükümünün İhlali Suçları

Ülkemizde internet sùjelerinin sorumluluğunun düzenlendiği genel nitelikteki kanun 5651 sayılı Kanun olmakla birlikte FSEK m. 71/2’de bir internet sùjesi olan içerik sağlayıcının cezai sorumluluğunu öngören ayrıksı bir düzenlemeye yer verilmiştir. Bu bağlamda yasa koyucu FSEK’in 71. maddesinin 2. fıkrasında yer alan “... *bu Kanunda tanınmış hakları ihlâl etmeye devam eden bilgi içerik sağlayıcılar hakkında, fiilleri daha ağır cezayı gerektiren bir suç oluşturmadığı takdirde, üç aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur*” düzenlemesiyle içerik sağlayıcıların FSEK’te korunan hakların ihlaline devam etmeleri hâlinde cezai yönden sorumlu olacaklarını hükme bağlamıştır⁷¹.

İçerik sağlayıcıların hangi durumlarda belirtilen suçu gerçekleştirmiş sayılacağı FSEK’in Ek Madde 4 hükümünün 3. fıkrasında belirtilmiştir. Buna göre FSEK’in Ek Madde 4 hükümünün 3. fıkrasında “*Dijital iletim de dahil olmak üzere işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla servis ve bilgi içerik sağlayıcılar tarafından eser sahipleri ile bağlantılı hak sahiplerinin bu Kanunda tanınmış haklarının ihlâli halinde, hak sahiplerinin başvuruları üzerine ihlâle konu eserler içerikten çıkarılır. Bunun için hakları haleldar olan gerçek veya tüzel kişi öncelikle bilgi içerik sağlayıcısına başvurarak üç gün içinde ihlâlin durdurulmasını ister. İhlâlin devamı halinde bu defa, Cumhuriyet savcısına yapılan başvuru üzerine, üç gün içinde servis sağlayıcıdan ihlâle devam eden bilgi içerik sağlayıcısına verilen hizmetin durdurulması istenir. İhlâlin durdurulması halinde bilgi içerik sağlayıcısına yeniden servis sağlanır. Servis sağlayıcılar, bilgi içerik sağlayıcılarının isimlerini gösterir listeyi her ayın ilk iş günü Bakanlığa bildirir. Servis sağlayıcılar ile bilgi içerik sağlayıcıları, Bakanlıkça istendiği takdirde her türlü bilgi ve belgeyi vermekle yükümlüdür. Bu maddede belirtilen hususların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Bakanlık tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle belirlenir.*” hükmüne yer verilmiştir.

⁷¹ **Yusuf Başlar**, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun Ek Madde 4 Hükümünün İhlali Suçları”, *Ankara Barosu Dergisi*, C. 77, S. 4 (2019), 59.

Belirtmek gerekir ki yukarıdaki yasa hükmü uyarınca servis sağlayıcılar ve içerik sağlayıcılar ile ilgili gerçekleştirilen düzenlemenin özel bir önemi bulunmaktadır. Zira bu düzenlemeyle birlikte Türk hukuk sistemi bakımından önemli bir yenilik getirilerek ilk kez internet sùjelerinin sorumluluğuna dair bir pozitif düzenleme, eser ve bağlantılı hakların korunması bağlamında mevzuatımıza girmiştir⁷². FSEK'in Ek Madde 4 hükmünün 3. fıkrası çerçevesinde gerçekleştirilen düzenlemeyle birlikte Dijital Binyıl Telif Hakkı Kanunu'ndakine (Digital Millennium Copyright Act-DMCA) benzer bir uyar ve kaldır (notice and take down) sisteminin kurulmak istendiği gör÷lmektedir⁷³.

Bununla birlikte FSEK'in Ek Madde 4 hükmünün 3. fıkrasındaki düzenleme ile uygulanmak istenen uyar ve kaldır sistemi, DMCA'daki düzenleme ve ABD'deki uygulamanın aksine servis sağlayıcı yerine içerik sağlayıcılar bakımından öngör÷lmüş olmasının içerik sağlayıcıların işlevlerine ve bünyesine uygun olmaması, madde hükmünde belirtilen internet sùjelerinin hukuksal ve cezai sorumlulukları açısından üstlendikleri işleve nazaran net bir biçimde tanımlanmamış ve bu anlamda servis sağlayıcı ile içerik sağlayıcının işlevlerinin birbirine karışırılmış olması bakımından da eleştirilmektedir⁷⁴.

Bu bağlamda FSEK m. 71/2'de düzenlenen suçun eylem unsurunun yerine gelmesi için içerik sağlayıcının yalnızca FSEK'te korunan bir hakkı ihlal etmesi yeterli olmayıp FSEK'in Ek Madde 4 hükmünün 3. fıkrası uyarınca hakları ihlal edilen kişilerin içerik sağlayıcıya başvurarak üç gün içinde ihlalin durdurulmasını talep etmeleri ve buna rağmen içerik sağlayıcının ihlale devam etmiş olması gerekmektedir. Buna göre suç, üç

⁷² **Hasan Sınar**, "Ceza Hukuku Açısından Telif Haklarının Korunması" (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2006), 372.

⁷³ **İbrahim Emre Bayamhođlu**, "Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Teknolojik Koruma" (Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2007), 280; DMCA'daki düzenleme uyarınca servis sağlayıcılar hak sahiplerinden kendilerine gelen hak ihlalinin gerçekteştiğine ilişkin bildirim üzerine ihlale neden olan veriyi sistemden kaldırmaktadır. Servis sağlayıcılar Telif Hakları Bürosuna kendilerine hak sahiplerince yapılan bildirimleri almak ve cevaplamakla yetkili kıldıkları kimseyi ve iletişim bilgilerini, Telif Hakları Bürosu tarafından yayımlanan bir form vasıtasıyla bildirmektedir. Bkz. **Kùltür ve Turizm Bakanlığı**, "Sayısal Haklar Yönetimi (DRM)", 2006, erişim 4 Eylül 2020, http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/Eylem20_Sayisal_Haklar_Yonetimi.pdf

⁷⁴ **İhsan Baştürk**, "Genel Olarak Fikir ve Sanat Eserleri ve Bunlara İnternet Yoluyla Tecavüz ile Sonuçları" (Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2006), 202; **Sınar**, "Ceza Hukuku Açısından", 380.

günlük sürenin dolmasından itibaren işlenmeye başlanacaktır. Bunun doğal bir neticesi olarak da içerik sağlayıcılar tarafından gerçekleştirilen ihlaller hak sahiplerince öğrenilmediği ve uyarı prosedürü tamamlanmadığı sürece cezai yaptırıma tabi olmayacaklarının da kabulü gerekmektedir⁷⁵.

Hakkının ihlal edildiğini düşünen suç mağdurunun öncelikle yapması gereken içerik sağlayıcıya başvurarak üç gün içinde ihlalin durdurulmasını istemek olmasına karşın yasa hükmünde bunun yöntemi belirtilmemiştir. Ayrıca karşı tarafın cevabının ne şekilde alınacağı da hiçbir şekilde belli değildir. Bu durumun belirlenmesi uygulamadaki işleyişe bırakılmıştır. Herhangi bir şekil şartının öngörülmemesi karşısında bu ihbarın e-posta yoluyla yapılabilmesi mümkün⁷⁶ olduğu gibi hak sahibinin bu durumu belgeleyen evrakı ekleyerek bir yazıyla başvurması da yeterlidir. Söz konusu yazının noter marifetiyle gönderilmesi ise ispat kolaylığı açısından daha yerinde olacaktır⁷⁷.

IV. SONUÇ

İnternetin bir sahibinin olmaması ve nevi sahsına münhasır yapısı internet ortamında gerçekleşen hukuka aykırılık hâllerinde sorumluluğun kime ait olduğu sorununu ortaya çıkarmaktadır. Özellikle sanal ortamda meydana gelen hukuka aykırı eylemlerin kolay, hızlı ve tek bir hareketle pek çok kişinin mağduriyetine neden olabilecek şekilde gerçekleşebilmesi bu sorunu daha da derinleştirmektedir. Bu durum hukuka aykırı eylemleri gerçekleştiren ve fakat çoğu zaman kimliklerini gizlemeyi başaran asli failerin yanı sıra internetin görünen yapısı olan internet sükjelerinin sorumluluk hâllerini gündeme getirmektedir.

İnternet ortamında gerçekleşen hukuka aykırılıklar nedeniyle internet sükjelerinin sorumluluklarının belirlenmesi internetin hukuk dışı bir ortam olmadığını göstermek adına önem arz etmektedir. Bu bağlamda internet ortamında gerçekleşen hukuka aykırılıklar nedeniyle internet sükjelerinin

⁷⁵ **Başlar**, 59-60.

⁷⁶ **Türkay Alca**, “İnternette Telif Hakları”, *Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı - Bilişim ve Hukuk*, C. 2 (Ankara, 08-11 Ocak 2008), 196; **Savaş Bozbel**, “Fikri Hakların İhlali Nedeniyle İhtiyati Tedbir Yoluyla İnternet Sitelerine Erişim Engellenebilir mi?”, *Fikri Mülkiyet Hukuku Yıllığı 2009* içinde (135-164), ed. Tekin Memiş (İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2009), 156; **Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü**, “Fikri ve Sınai Haklar Yargı İstisare Grubu Birinci Toplantısı”, Antalya, 22 Kasım 2008, 12, erişim 9 Nisan 2022, <https://docplayer.biz.tr/1132423-Fikri-ve-sinai-haklar-yargi-istisare-grubu-birinci-toplantisi.html>

⁷⁷ **Teknaile Özderiyol**, *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar* (İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006), 237.

cezai, hukuki ve idari sorumluluklarının kabul edilmesi oldukça doğaldır. Bu çalışma kapsamında da internet sùjelerinin cezai sorumlulukları ele alınmıştır.

İnternet ortamında işlev gören birçok internet sùjesinden söz etmek mümkündür. Nitekim 5651 sayılı Kanun'da erişim sağlayıcı, içerik sağlayıcı, yer sağlayıcı ve toplu kullanım sağlayıcıdan bahsedilmiş, bu sùjelerin tanımları ve sorumlulukları açıkça belirlenmiştir. Bu kapsamda 5651 sayılı Kanun'da erişim sağlayıcı, içerik sağlayıcı ve yer sağlayıcıların Kanun'da öngörülen yükümlülükleri yerine getirmemeleri durumunda hem cezai hem de idari sorumluluklarına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Ayrıca FSEK m. 71/2'de içerik sağlayıcının cezai sorumluluğunu öngören ayrıksı bir düzenlemeye yer verilmiştir. Buna karşın internet toplu kullanım sağlayıcıların 5651 sayılı Kanun'da öngörülen yükümlülükleri yerine getirmemeleri durumunda idari para cezasını gerektiren yaptırımlar düzenlenmiş, suç teşkil eden eylemler ve buna bağlı cezai yaptırımı öngören herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu durumda internet toplu kullanım sağlayıcıların suç teşkil eden eylemleri nedeniyle ancak genel hükümler uyarınca cezai sorumlulukları gündeme gelebilecektir.

Diğer yandan 5651 sayılı Kanun'da önemli internet sùjelerinden olan İSS ve sunucu kavramları tanımlanmamış ve bu sùjelerin sorumluluk alanlarından da bahsedilmemiştir. Bununla birlikte mevzuatta yetki ve sorumlulukları açıkça belirtilmeyen İSS ve sunucuların da suç teşkil eden eylemleri nedeniyle genel hükümler uyarınca cezai sorumlulukları söz konusu olacaktır.

Son olarak belirtmek gerekir ki özellikle İSS'ler ile ilgili açık bir tanımlamanın yapılmamış olması internet sùjelerinin genel anlamda İSS olarak tanımlanmasına ve İSS'ler ile erişim sağlayıcılar arasında bir kavram karmaşasının doğmasına neden olmaktadır. Bu durum dikkate alındığında İSS'lerin mevzuatta tanımlanarak yetki ve sorumluluklarının net olarak belirlenmesi yerinde olacaktır.

KAYNAKÇA

Adalet Bakanlığı Avrupa Birliği Genel Müdürlüğü, "Fikri ve Sınai Haklar Yargı İstisare Grubu Birinci Toplantısı". Antalya, 22 Kasım 2008, erişim 9 Nisan 2022, <https://docplayer.biz.tr/1132423-Fikri-ve-sinai-haklar-yargi-istisare-grubu-birinci-toplantisi.html>

Alıca, Türkay. "İnternette Telif Hakları". *Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı - Bilişim ve Hukuk*, C. 2, Ankara, 08-11 Ocak 2008.

- Bağcı, Ömer.** “Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından ISS Sorumlulukları”. *Bilişim Hukuku* içinde (357-381), drl. Mete Tevetoğlu, İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Başlar, Yusuf.** “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun Ek Madde 4 Hükümünün İhlali Suçları”. *Ankara Barosu Dergisi*, C. 77, S. 4 (2019), 37-74.
- Başlar, Yusuf.** *Ceza Muhakemesinde IP Adresinin İspat Değeri*. Ankara: Yetkin Yayınları, 2022.
- Baştürk, İhsan.** “Genel Olarak Fikir ve Sanat Eserleri ve Bunlara İnternet Yoluyla Tecavüz ile Sonuçları”. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul, 2006.
- Bayamlioğlu, İbrahim Emre.** “Fikir ve Sanat Eserleri Hukukunda Teknolojik Koruma”. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul, 2007.
- Blakeslee, Melise R.** *Internet Crimes, Torts and Scams- Investigation and Remedies*. New York: Oxford University Press, 2010.
- Bozbel, Savaş.** “Fikri Hakların İhlali Nedeniyle İhtiyati Tedbir Yoluyla İnternet Sitelerine Erişim Engellenebilir mi?”. *Fikri Mülkiyet Hukuku Yılığ* 2009 içinde (135-164), ed. Tekin Memiş, İstanbul: Oniki Levha Yayıncılık, 2009.
- Çelebi, Ertan.** “Server Nedir?”. 2 Mayıs 2021, erişim 27 Temmuz 2021, <https://bilgigram.com/server-nedir/>
- Devran, Zeynep.** “İnternet Servis Sağlayıcılarının Sorumlulukları Nelerdir ve Neler Olmalıdır?”. *Bilişim Hukuku* içinde (348-356), drl. Mete Tevetoğlu, İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Durnagöl, Yasemin.** “5651 Sayılı Kanun Kapsamında İnternet Aktörlerine Getirilen Yükümlülükler ile İdari ve Cezai Yaptırımlar”. *TAAD*, Y. 2, S. 4 (2011), 375-416.
- Dülger, Murat Volkan.** *Bilişim Suçları ve İnternet İletişim Hukuku*. 8. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Erman, Barış.** “Alman Hukukunda İnternette Kaynaklanan Ceza Sorumluluğu”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 59, S. 1-2 (2001), 203-225.
- Gallardo, Claudio Ruiz / J. Carlos Lara Gálvez.** “Liability of Internet Service Providers (ISPs) and the Exercise of Freedom of Expression in Latin America”. accessed July 14, 2020, <https://www.palermo.edu/cele/pdf/english/Internet-Free-of-Censorship/02->

Liability_Internet_Service_Providers_exercise_freedom_expression_Latin_America_Ruiz_Gallardo_Lara_Galvez.pdf

Gül, Ahmet. *Doğrudan – Dolaylı Bilişim Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.

Güngör, Müberra / Gökhan Evren. *İnternet Sektörü ve Türkiye İncelemeleri*. Ankara: Telekomünikasyon Kurumu Tarifeler Dairesi Başkanlığı, 2002.

İçel, Kayhan. “Türkiye’de İnternet Ortamında İşlenen Suçlardan ve Kabahatlerden Sorumluluğun Genel Esasları - Erişimin Engellenmesi – İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Cevap Hakkı”. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Y. 8, S. 16 (2009), 17-28.

Kangal, Zeynel T. “Fransa’da İnternet Yoluyla İşlenen Suçlardan Doğan Ceza Sorumluluğu”. *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, C. 59, S. 1-2 (2001), 227-240.

Karagülmez, Ali. *Bilişim Suçları ve Soruşturma-Kovuşturma Evreleri*. 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.

Kaya, Mehmet Bedii. *Teknik ve Hukuki Boyutlarıyla İnternet Erişiminin Engellenmesi*. İstanbul: XII Levha Yayıncılık, 2010.

Kaya, Mine. “Almanya’da İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumluluğu”. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 64, S. 3 (2015), 739-774.

Keskin, İbrahim. “İnternet Servis Sağlayıcılarının (İSS) Hukuki ve Ceza Sorumluluğu”. *İstanbul Barosu Dergisi*, C. 84, S. 5, (2010), 2921-2980.

Ketizmen, Muammer. *Türk Ceza Hukukunda Bilişim Suçları*. Ankara: Adalet Yayınevi, 2008.

Koç, Serhat / Selva Kaynak. “Bilişim Suçları Bağlamında Yeni Medya Olarak İnternet ve Kişisel Güvenlik”. *Akademik Bilişim’10 - XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri-Cilt: 1* (71-78), ed. Mustafa Akgün / Athem Derman / Ufuk Çağlayan / Attila Özgüt / Tuğrul Yılmaz, Muğla Üniversitesi, Muğla, 10-12 Şubat 2010.

Kurt, Levent. *Açıklamalı – İctihathlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanunundaki Uygulaması*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2005.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. “Sayısal Haklar Yönetimi (DRM)”. 2006, erişim 4 Eylül 2020, http://www.bilgitoplumu.gov.tr/wp-content/uploads/2014/04/Eylem20_Sayisal_Haklar_Yonetimi.pdf

Meran, Necati. “İnternet Yoluyla İşlenen Suçlarda Erişimin Engellenmesi ve İçeriğin Yayından Kaldırılması”. *Terazi Hukuk Dergisi*, Y. 5, S. 47 (2010), 115-129.

- Oğuz, Habip.** “İnternet Ortamında Kişilik Haklarının İhlali ve Korunması”. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 2010.
- Oğuz, Sefer.** *İnternet Alan Adı (Domain Name) Haklarının Korunması*. 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Özderyol, Teknail.** *Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda Düzenlenen Suçlar*. İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2006.
- Sağlam, İpek.** *Elektronik Sözleşmeler*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2007.
- Sınar, Hasan.** *İnternet ve Ceza Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2001.
- Sınar, Hasan.** “Ceza Hukuku Açısından Telif Haklarının Korunması”. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, 2006.
- Soysal, Tamer.** “İnternet Servis Sağlayıcılarının Hukuki Sorumlulukları”. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 61 (2005), 304-339.
- Şen, Ersan.** “Yer Sağlayıcıların 5607 Sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu Karşısında Hukuki Durumu ve Tüzel Kişi Yer Sağlayıcıların Ceza Sorumluluğu”. *Ankara Barosu Dergisi*, S. 4 (2012), 279-307.
- Taşkın, Şaban Cankat.** *Bilişim Suçları*, Bursa: Beta Yayıncılık, 2008.
- Turhan, Oğuz.** “Bilgisayar Ağları ile İlgili Suçlar”. Planlama Uzmanlığı Tezi, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Ankara, 2006.
- Uçkan, Özgür / Yasin Beceni.** “Bilişim-İletişim Teknolojileri ve Ceza Hukuku”. *İnternet ve Hukuk* içinde (363-430), drl. Yeşim M. Atamer, İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004.
- Yetim, Servet.** *Ceza Muhakemesi Hukuku Kapsamında Sosyal Medyadan Elektronik Delil Toplama ve Değerlendirme (Facebook Örneği)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2016.
- Yıldız, Sevil.** “İnternet Servis Sağlayıcılar ve Cezai Sorumlulukları”. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, S. 3 (2002), 167-184.
- Yıldız, Sevil.** “Suçta Araç Olarak İnternetin Teknik ve Hukuki Yönden İncelenmesi”. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S. 17 (2007), 595-607.